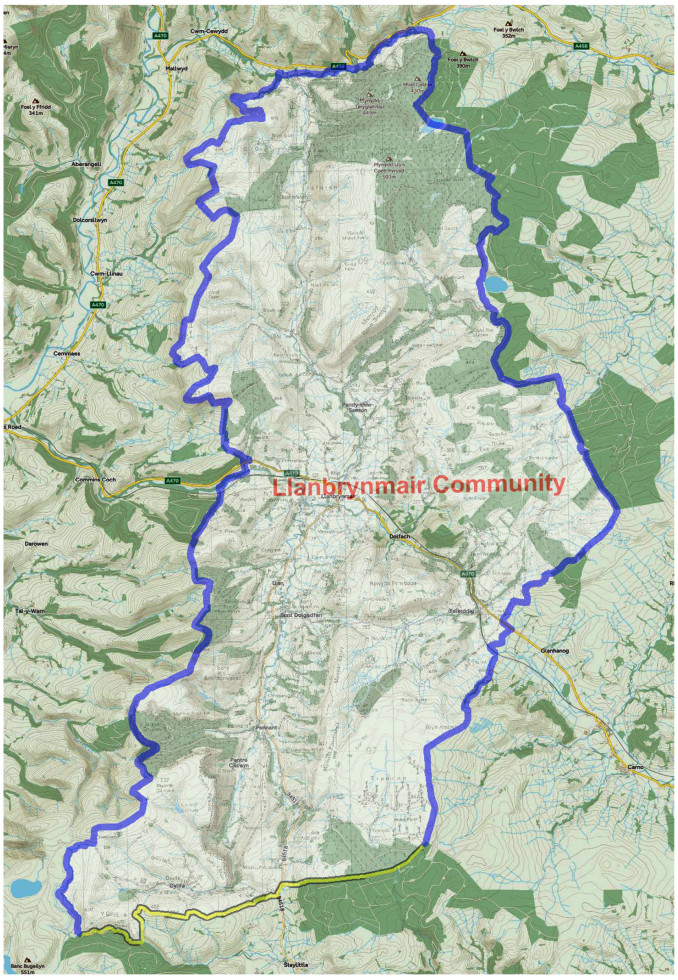
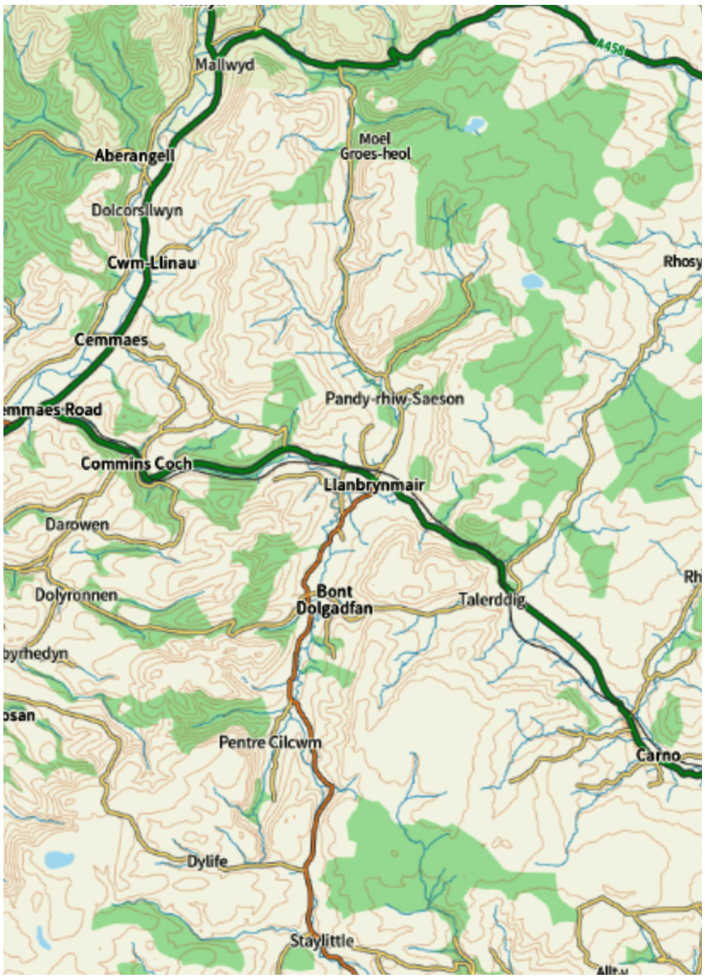

Bioamrywiaeth a'r Amgylchedd a chyfrifoldebau'r Cyngor o dan Adran 6, dyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau, Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Mae'n ofynnol i'r Cyngor gynnal a gwella bioamrywiaeth a thrwy wneud hynny hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau ym mhob un o'i swyddogaethau.
I wneud hynny mae'r Cyngor yn ymrwymo i:

- Adroddiad bob tair blynedd ar ei weithgareddau a'i chanlyniadau yng nghyd-destun y ddeddfwriaeth hon.
- Defnyddio ei phwerau i hyrwyddo a chefnogi mentrau cymunedol sy'n cynhyrchu enillion net mewn bioamrywiaeth
- Parhau i adolygu arferion gwaith y Cyngor yn enwedig o ran ei ôl troed amgylcheddol drwy ei bolisïau caffael a rheoli, ymgysylltu â'r gymuned a chyhoeddiadau
- Herio ceisiadau cynllunio newydd, neu amrywiadau o ganiatâd cynllunio presennol yn y ward sy'n cael eu hystyried yn niweidiol i'r amgylchedd. Drwy'r system gynllunio gall alw ar ddatblygwyr i roi ystyriaeth gref i'r amgylchedd mewn perthynas â cheisiadau lleol.
- Dysgu mwy am yr heriau amgylcheddol yr ydym yn eu hwynebu a chymryd camau cadarnhaol lle bynnag y bo modd drwy ddiogelu safleoedd a rhywogaethau arbennig, defnyddio a chasglu tystiolaeth o fioamrywiaeth a chodi ymwybyddiaeth o lygredd posibl a rhywogaethau ymledol estron.
- Gweithredu yn unol ag egwyddorion datblygu cynaliadwy Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru 2015) sy'n golygu bod yn rhaid i'r Cyngor weithredu mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu ateb heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ateb eu hanghenion eu hunain.

• Mae Ward Llanbrynmair yn 15 milltir o hyd (o'r Gogledd i'r De) rhwng ffiniau Dinas Mawddwy a Penffordd-las a 7 milltir o led (o'r Dwyrain i'r Gorllewin) rhwng ffiniau Commins Coch a Charno. Mae yna ychydig llai na 1000 o drigolion wedi'u gwasgaru dros bentref Llanbrynmair, a phentrefannau Bont Dolgadfan, Pennant, Tafolwern, Pandy, Dolfach, Talerddig a'r wlad o gwmpas. Newydd Fynyddog yw'r mynydd sy'n eistedd i'r De-ddwyrain, Mynydd Rhiw Saeson i'r Gogledd-ddwyrain, Moel Eiddiw i'r Gogledd Orllewin ac Esgair Lwyd i'r De Orllewin.
Mae'r prif bentref yn sefyll ar groesffordd a grëwyd gan ddyffrynnoedd rhwng y 4 mynydd hyn. Mae'r tir fferm yn cael ei feddiannu'n bennaf gan ddefaid gyda rhywfaint o wartheg a chynhyrchu gwair/silwair a choedwigaeth. Mae'r ardal yn llawn coetiroedd a gwrychoedd hynafol a newydd, cloddiau a chorsydd a rhostiroedd. Mae tair prif afon yn rhedeg trwy'r ardal, y Twymyn o Ddylife, yr Iaen o Dalerddig a'r Rhiw-Saeson o Pandy, ac mae pob un ohonynt yn cydgyfarfod i barhau fel y Twymyn tuag at yr arfordir.

Mae Cyngor Cymuned Llanbrynmair yn uniongyrchol gyfrifol am y Cae Cymunedol, maes chwarae'r pentref, y toiledau, y maes parcio a'r lloches bysiau ac mae ganddo incwm praesept o £15,500.

Cae cymunedol

- Plannwyd gwrych ffawydd rhwng maes chwarae'r ysgol a'r cae i ganiatáu rhywfaint o breifatrwydd i'r plant. Bydd y coed brodorol a phlanhigion naturiol eraill yn darparu cynefin i adar a phryfed ac yn ychwanegu at ansawdd gweledol yr ardal.
- Mae'r llwybr perimedr a'r cae pêl-droed yn cael eu torri'n fyr yn aml ond mae gweddill y cae yn cael ei dorri'n hirach yn llai aml i ganiatáu i fwy o flodau gwyllt dyfu.
- Mae plant lleol yn casglu sbwriel yn y cae sy'n hybu ymdeimlad o falchder a chyfrifoldeb am eu hamgylchedd.

- Cynhaliwyd ymgyrch a arweiniodd at gyfarfod cyhoeddus i gasglu syniadau ar gyfer datblygiadau pellach o'r cae ar 23 Medi 2025. Roedd y syniadau a drafodwyd yn cynnwys mannau ar gyfer natur, plannu, tirlunio a meinciau a llwybrau ar gyfer mwy o chyfleoedd i gynnal a gwella lles.
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Dilyn a gweithredu ar y syniadau a godwyd yn y cyfarfod cyhoeddus, yn bennaf llwybr perimedr arwyneb caled i sicrhau mynediad i bawb i'w sefydlu yn amodol ar pa cyllid sydd ar gael. Bydd contractwr tirlunio yn mynychu adolygiad o arferion torri glaswellt ar gyfer 2026 yn y Flwyddyn Newydd. Cynhyrchu arwyddion dwyieithog sy'n cynnwys gwybodaeth am blanhigion ac anifeiliaid.

Maes Chwarae

- Cynhaliwyd arolwg ymhlith plant yr ysgol leol a nododd yr angen am erddi, mannau ar gyfer natur yn ogystal â mwy o offer chwarae. Paratowyd dyfynbris gan arddwr tirwedd lleol i greu mannau ar gyfer chwarae ymhlith planhigion a choed ond mae symud y cynlluniau ymlaen yn disgwyl cyfle ariannu pellach.
- Mae'r Cyngor yn gofalu am y coed ac yn torri'r glaswellt ac yn cadw'r lle'n daclus ac yn ddiogel.
- Gosodwyd offer chwarae newydd yn 2024 i annog chwarae awyr agored a lles plant ac mae wedi cael derbyniad da.
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Ceisio rhagor o gyllid ar gyfer cyfleoedd tirlunio a chwarae newydd. Derbyn syniadau ac adborth gan y gymuned. Gwnaed cais i Ymddiriedolaeth Fferm Wynt am fainc bicnic newydd ar gyfer 2026 ac yna un arall ar gyfer 2027. Cynhyrchu arwyddion dwyieithog sy'n cynnwys gwybodaeth am blanhigion ac anifeiliaid.

Baw cŵn

- Mae plant lleol wedi cynhyrchu casgliad o bosteri gwych i annog gwaredu baw cŵn yn gyfrifol. Mae'r posteri'n cael eu harddangos ar hysbysfyrddau ac ar dudalennau Facebook cymunedol.
- Cyfarfu cynrychiolydd o Cadwch Gymru'n Daclus â Chynghorwyr i drafod strategaethau ar gyfer delio â baw cŵn a chyflenwodd bosteri a sticeri eraill.
- Cynhaliwyd ymgyrch a arweiniodd at gyfarfod cyhoeddus i gasglu syniadau ar gyfer datblygiadau pellach yn y maes ar 23 Medi 2025, a oedd yn cynnwys trafod mannau i gerddwyr cŵn gydag atebion diogel ar gyfer gwaredu baw cŵn, ac roedd cynrychiolydd o Adran Iechyd yr Amgylchedd Powys yn bresennol.
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Parhau i fonitro'r mater dadleuol hwn a cheisio atebion gwell. Cynnal ac adolygu arwyddion dwyieithog sy'n cynnwys gwybodaeth am reolau a risgiau.

Casglu sbwriel

- Ar hyn o bryd, gwirfoddolwyr annibynnol sy'n casglu sbwriel a gallant hefyd gael mynediad at offer a gedwir yn y siop yn siop y pentref. Mae'r Cyngor yn cydnabod ac yn gwerthfawrogi eu gwaith drwy lythyrau Diolch.
- Mae grŵp casglu sbwriel o'r enw Sbwriel a Sbri wedi'i sefydlu'n llwyddiannus gyda chefnogaeth Cadwch Gymru'n Daclus. Mae gweithgareddau ychwanegol i helpu cyfranogwyr i ddysgu mwy am eu hardal drwy hanes, iaith, ffermio, yr amgylchedd a natur sydd wedi cael derbyniad da.
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Parhau i gefnogi Sbwriel a Sbri, ymgysylltu â Chadwch Gymru'n Daclus a derbyn pryderon gan drigolion

Biniau halen/grit

- Mae'r Cyngor yn derbyn adroddiadau am bentyrrau grit a biniau wedi torri ac yn trafod y lleoliadau gorau ar gyfer gwahanol anghenion
- Mae'r Cyngor yn adolygu'r biniau presennol ac yn eu hail-leoli lle bo angen
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** - Mae'r Cyngor yn cydlynu prynu a lleoli biniau halen/grit newydd i atal dŵr rhag rhedeg i ffwrdd o bentyrrau a biniau wedi torri rhag achosi llygredd. Byddant yn arbrofi gyda gwahanol fathau o finiau i weld pa rai sydd fwyaf cyfeillgar i'r defnyddiwr ac yn addas at y diben.
-

Toiledau

- Mae atgyweiriadau i'r toiledau wedi lleihau gwastraff dŵr o ollyngiadau yn sylweddol a chynnal a chadw goleuadau LED gyda rheolyddion synhwyrydd symudiad i helpu i arbed trydan
- Mae bin ychwanegol wedi'i osod i leihau sbwriel
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Bydd y Cyngor yn parhau i fonitro defnydd a effeithlonrwydd dŵr a thrydan. Bydd y Cyngor yn ailasesu'r posibilrwydd o osod paneli solar ar y tô i greu ynni gwyrdd

Maes Parcio

- Mae casglu sbwriel yn digwydd yn rheolaidd i gadw'r ardal yn lân gan gynnwys y lloches bws
- **CYNLLUN AR GYFER Y DYFODOL** – Mae'r Cyngor wedi derbyn ceisiadau am bwynt gwefru ar gyfer cerbydau trydan a fydd yn cael ei drafod a'i ymgynghori arno yn 2026. Mae'r Cyngor yn ymateb i'r cynnydd yn y defnydd a'r galw am gerbydau trydan ac yn croesawu'r cyfle i hyrwyddo cyfleoedd teithio ynni glanach

Mannau i natur

- Mae'r Cyngor yn cefnogi cynnal torri gwair mewn rhai mannau ym Mynwent Eglwys Llan i gadael mannau eraill i natur.
- Mae'r Cyngor yn cefnogi gwarchodfa natur Pen y Bont sydd ar agor i ymwelwyr trwy drefniant
- Mae'r Cyngor yn cefnogi Clwb Garddio Llanbrynmair sy'n annog arferion sy'n garedig i natur
- Mae'r Cyngor yn cefnogi'r ymarfer casglu data dal gwyfynod misol ym Mynwent yr Eglwys a gerddi trigolion yn Llan a Bont
- Hyrwyddodd ac ymgysylltodd y Cyngor â phrosiect Gwyddoniaeth Dinasyddion Biosffer Dyfi i gasglu data ar nythu Gwenoliaid Duon a benderfynodd fod blychau Gwenoliaid Duon yn cael eu defnyddio'n dda
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Cefnogi unrhyw ymdrech leol i greu mannau i natur gan gynnwys parc chwarae a chae cymunedol. Defnyddio cyfleoedd cyfathrebu trwy fyrddau hysbysebion, gwefan a Facebook i hysbysebu gweithgareddau perthnasol a dangos cefnogaeth iddynt. Cynhyrchu arwyddion dwyieithog sy'n cynnwys gwybodaeth am blanhigion ac anifeiliaid

Llwybrau Troed

- Mae'r Cyngor wedi derbyn cyllid grant gan Windfall i sefydlu llwybr trwy'r caeau rhwng Llanbrynmair a Thafolwern. Dangosodd ymarfer ymgynghori cymunedol a gynhaliwyd yn 2020 angen a brwdfrydedd sylweddol dros y prosiect a rhagwelir y bydd yn cael ei ddefnyddio'n dda

ac yn lleihau teithiau ceir. Mae arwyddion yn cael eu cynllunio i'w gosod ar y naill ben a'r llall i'r llwybr gan dynnu sylw cerddwyr at nodweddion tirwedd a fflora a ffawna lleol.

- Bydd y Cyngor yn monitro defnydd ac ansawdd yr holl lwybrau troed lleol ac yn derbyn adroddiadau gan dirfeddianwyr a cherddwyr.
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** - Arweiniodd ymarfer ymgysylltu cyhoeddus a drefnwyd gan Gyngor Sir Powys a gynhaliwyd yn 2020 at restr fer o lwybrau troed i'w blaenoriaethu ar gyfer sylw a gwelliant. Bydd y Cyngor yn dilyn i fyny ac yn penderfynnu ar canlyniadau a gwaith parhaus.

Goleuadau

- Mae'r Cyngor wedi ymgynghori â thîm Goleuadau Stryd Powys i ddod o hyd i gydbwysedd priodol rhwng lefelau ac amseroedd goleuo angenrheidiol a chynnal awyr dywyll i leihau'r aflonyddwch i natur. Mae'r goleuadau ym Mhont Dolgadfan yn dywyll am oriau canol y nos ac mae goleuadau mewn pentrefannau eraill yn gweithredu gyda lefelau goleuo is yn gyffredinol.
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Parhau i fonitro anghenion a chyfleoedd lleol i leihau gwastraff ynni ac i amddiffyn natur. Ymgysylltu ag Asiantaeth y Cefnffyrdd (NMWTRA) i asesu lefelau priodol o oleuadau ar briffyrdd hefyd.

PACE

- Mae cynrychiolydd y Cyngor wedi mynychu sawl cyfarfod a gweithdy ac wedi dod o hyd i wybodaeth ddefnyddiol a rhannu profiadau ar Awyr Dywyll, Clybiau Ceir, Ynni Cymunedol ac Ymylon Ffyrdd fel Gwarchodfeydd Natur. Mae'r holl gyflwyniadau ar gael ar YouTube
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Mae'r Cyngor yn ffafrio prosiectau ymarferol 'ar lawr gwlad' yn y dyfodol. Y Cyngor i hyrwyddo adnoddau PACE sydd ar gael i gyfeirio atynt.

Cynllunio

- Mae'r Cyngor yn ystyried bioamrywiaeth wrth adolygu ceisiadau cynllunio a materion cysylltiedig eraill fel dargyfeiriadau llwybrau troed a chyrsiau dŵr
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Parhau i fonitro ac astudio ceisiadau a chynnal hyfforddiant i Gynghorwyr

Profi dŵr

- Mae'r Cyngor wedi prynu offer profi dŵr (gyda chyllid gan Ymddiriedolaeth Fferm Wynt Llanbrynmair) i gynnal profion lleol rheolaidd mewn perthynas ag allfeydd carthion yn ardaloedd Bont a Thafolwern. Mae data hefyd yn cael ei gasglu gan grŵp gwyddoniaeth dinasyddion ym Machynlleth sydd hyd yn hyn wedi penderfynu bod y dŵr yn gymharol lân ar draws dalgylch Dyfi ond yn eithaf asidig oherwydd amrywiaeth o amodau lleol.
- **CYNLLUNIAU AR GYFER Y DYFODOL** – Cydlynu dadansoddiad â phrofion a gynhelir gan arolygon ansawdd dŵr Biosffer Dyfi. Uwchraddio ac ychwanegu pecyn ar gyfer profion ychwanegol e.e. metelau trwm.

Egwyddorion a chynlluniau cyffredinol

- Parhau i rannu arfer da ac annog a hyrwyddo pob ymdrech gan unigolion a grwpiau lleol i hyrwyddo camau gweithredu cadarnhaol tuag at ddiogelu bioamrywiaeth
- Ceisio hyfforddiant pellach lle bo modd

Cwblhawyd 25 Tachwedd 2025
DYDDIAD ADOLYGU – Bob blwyddyn yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol ym mis Mai